

הישיבה השלושים-ושש של הכנסת הראשונה

ג' סיון תש"ט (31 מאי 1949)

תל-אביב. בנין הכנסת. שעה 16.15

א. חוק הגנת החייל (דירה), תש"ט—1949 (סוף הדיון)

לכן מצטרף לפי דעתי, ועדת-החוקה, בזמן הדיון בהצעת החוק, לבדוק היטב כל פרט ופרט בתוך הפקודה הזאת ולראות, אם אין צורך לעשות שינויים בה, ולאפשר לבית-המשפט להבדיל בין שתי האפשרויות, ולבחור בעוול הקטן ביותר.

אני מצטרף להתנגדותו של חבר הכנסת קליבנוב לסעיף 3 בהצעת החוק, המקנה לשר-המשפטים זכויות להתקין תקנות המבטלות הוראות של חוק. אין אנחנו צריכים ליצור תקדים של אפשרות כזאת לגבי תקנות. אינני מטיל שום ספק, שמנסחי החוק ועוד פחות שר-המשפטים רצו בהודמות זו להקנות לשר זכויות מיוחדות, אבל הניסוח פותח פתח לפירצה חמורה בחיינו הפארלאמנטריים.

והייתי רוצה ללוות את החוק לוועדה באיחולים של דיון דחוף, מפני שאסכי חוק זה נוגע אולי רק למספר לא גדול ביותר של אנשים, בניגוד למה שמתאר לעצמו הבית הזה, הרי לגבי החוג הזה, ההכרעה היא חשובה מאד. לכן יש להטיל על ועדת-החוקה לגמור את הדיון בהקדם האפשרי.

י. באדר (תנועת החרות) :

אולי יאמר איש, שדברי ראש-הממשלה התאמתו הפעם: היריסטים הם אנשים בלתי הגונים ואין צורך לשמוע להם. עובדה היא שבענין החקיקה נאמו לפני ששה או שבעה נציגי המקצוע הנה שכולו שלילה, וכל אחד, ללא הבדל מפלגה, הביע דברים שונים נגד ההצעה. יש לי הערות שונות בענין זה: אולם אין ברצוני להוסיף עתה, וחושבני שיש צורך להעביר את ההצעה הזאת לוועדת-החוקה ולתקנה עד כמה שאפשר. ברור, שהמיטרות, אליהן מתכוונת ההצעה, הן חשובות, חיוניות וחד-יוניות, וצריך לבצע אותן. אך מסופקני, אם הצעה זו בחלקה הגדול משרתת את המטרות האלו.

עלי להעיר עוד הערה כללית אחת. מובן מאליו, שהחוק יכול לתת לשר מוסמך סמכות כדי לבצע את החוק, אך יש לי ספיקות רבים מאד ויסודיים מאד, אם זוהי שיטה טובה לתת לשר-המשפטים סמכות לתקן תקנות שיהיו צווים לשופטים ולבתי-משפט, ויש יחליטו על ענינים כל כך חשובים בצורה כזאת. אותו הדבר גם בקשר לשני חוק קיים באותה מידה, שהשר ימצא את זאת לנכון.

דומני שקיימות כאן שתי אפשרויות: או שיש לשר-המשפטים היום תכנית של תקנות, ואז מוטב שהדינים האלה יימצאו כבר בהצעת החוק; ואם אין עוד הצעה כזאת, מה יהיה אז גורלו של החוק? זה יהיה רק חוק חלקי, חסר חלק עיקרי וחשוב, חוק שלא ניתן לביצוע. לכן חושבני שצריך לתקנה, כי הסעיף השלישי שלו אינו בסדר.

עוד דבר אחד: בשעה ידועה, בשעת חולשתו של

היו"ר י. שפרינצק:

אני מתכבד לפתוח את הישיבה השלושים ושש של הכנסת הראשונה.

עלינו לסיים את הדיון בחוק הגנת החייל בעניני דירה. רשות הדיבור לחבר-הכנסת בר-רב-האי.

ד. בר-רב-האי (מפא"י) :

כנסת נכבדה מאד. מסופקני, אם ישנה עוד בבית זה אותה תשומת-לב להצעת החוק כפי שהיתה קיימת אמש. ואם אני מרשה לעצמי למרות זאת להעסיק אתכם עוד כמה רגעים, הרי זה מתוך רצון לעמוד באופן מיוחד לא על הצד המשפטי הפורמאלי של הפקודה המוצעת לפנינו, אלא כדי לבדוק ולחפש מה שאין בה. החוק הזה אינו בא לפתור את שאלת שיכונן של החייל המשתחרר מהצבא, הוא בא לענות רק על חלק של הבעיה. זהו המשך טבעי של אותה מערכת החוקים, שהתחילה בפקודת החרות החייל המשוחרר למקום עבודתו, ובמקום חוספת, באה באופן טבעי ההצעה הזאת המחזירה לו את הדירה. יש לצפות כמוכן לחוליות נוספות, ויש לקדם בברכה את נסיון הממשלה להמשיך במערכת הזאת של חוקים. אולם אל נשלה את עצמנו. האנשים, שעומדים בתוך חיינו היום יומיים יודעים היטב, שחוק זה נוגע למעשה לחוג מצומצם מאד של אנשים. המדובר הוא באותם החיילים שהיתה להם דירה לפני שהתגייסו. אך בזה לא ניתנה תשובה לבעיות אחרות, כמו בעיות החיילים שהלכו לצבא ישר מביתי-העולים או מהאניה. בזה כלול רק חלק קטן של הבעיה, אבל גם בו ראויה הבעיה הזאת לטיפול. בקשר לזאת ברצוני להפנות את תשומת-לכם לאספקט השני של הפקודה. פקודה זו באה לשלול מקאטיגוריה ידועה של חיילים את הגנת פקודת הגבלת שכר-דירה בניגוד לחוק הקיים היום בארץ.

ייתכן מאד, שבתי-המשפט בזמן שיעמדו בפני ביצוע הפקודה, יתקלו בבעיות חמורות מאד. מצד אחד קובע החוק ללא הסתייגות את זכות הבכורה לחייל, שהשכיר את דירתו בסייגים מסויימים לפני שהתגייס, ומצד שני יצטרך בית-הדין לתת צו פינוי' במשך 15 יום למשפחה אשר נמצאת בדירה, ומי יודע אם יש לה לא ללכת. זה יגרום לקונפליקט די חמור, והקושי המשפטי הוא לא רק בהקניית זכויות לחייל, אלא בשלילת ההגנה מהדייר, הגר בדירתו של החייל. אולי כדאי להרחיב את הדיסקרציה של בית-המשפט שיבחור בעוול הקטן ביותר.

אי-אפשר לומר כדברי חבר הכנסת הררי, שבוה הממשלה מטילה אחריות על מישהו אחר. הממשלה עושה רק ריקונסטרוקציה של הזכויות, והיא מבצעת את התנאי המפורש שהיה בהסכם, בה בשעה שבכל יתר חווי שכירות, בית-משפט אינו מתחשב בתנאי זה. וזהו ההבדל בין החוקים הנ"ל ביחס לקטגוריה של דיירים ששכרו את הדירה מאת החייל.

הבית 20 ל"ג, וגם קיבל 20 ל"ג מאותו אדם ששכר ממנו את הדירה. לפי תיקונו של חבר הכנסת ניר יוצא שהחייל צריך להחזיר 10 ל"ג לאדם ששכר ממנו את הדירה בש"כירה משנה, איננו חושב שאנו רוצים בזאת, ולכן אחרי שקולדע"ת רב קבעתי את ההדרגה של דמי שכירות קבועים.

חבר הכנסת ד"ר ורהפטיג הציע, להגביל את התקופה, בה רשאי החייל לדרוש את הדירה בחורה. את ההצעה הזאת באמת יש לשקול, אם כי אני חושב, שבדרך כלל צריך הבסיס של החוק להיות, שיש לקיים את זה. כש שנעשה בין החייל ובין האדם ששכר ממנו את הדירה, נגיה שהוסכם בין החייל ובין האדם שלו מסר את הדירה, שתוך חצי שנה מיום שחרורו מן הצבא יהא רשאי לחזור לדירתו. נדמה לי, שצריך לקיים את ההסכם הזה, הסכם זה יהיה בדרך כלל, שמיד עם יציאתו של החייל מן הצבא, על הדייר לפנות את הדירה, השאלה אינה מעשית ביותר. ממה נפשך—או שיש לחייל דירה אחרת, ואז אינו מוגן ע"י החוק; או שאין לו דירה אחרת, ואז הוא ידרוש בכלל מיד את דירתו, ולא כעבור שנה או שתיים.

אשר להצעה שהשמיעו כאן כמה מחברי הכנסת, להרשות לחייל שאיחר בתשלומים, שישלם לשיעורין את המגיע ממנו — אני מציע לוועדה, לשקול את ההצעה הזאת היטב. הצעה זו כבר נשקלה על דיונו ויש בה פנים לכאן ולכאן. למעשה פירוש הדבר: מוראטוריום חלקי לכל הפחות. החוק נותן לחייל משו: הוא משתחרר אוטו מן הסכנה של פיגור, ויש ערך רב לכך. אם יהיה טוב לתת לו נוסף על כך גם אפשרות של תשלום בשיעורין — ייתכן שכן וייתכן שלא — מכל מקום יש לשקול את הדבר יפה ולשאלו את עצמנו, אם אין אנו עושים בכך את הצעד הראשון בדרך למוראטוריום. ידוע לי, שחוגים מסחריים מתנגדים לכל צעד בדרך הזאת. רעיון אחר ששקלתי היה הרעיון, להפוך את החוב הזה לחוב רגיל, שאינו קשור בכלל בפיגור — והחוב הזה ייגבה ככל חוב רגיל. במקרה זה רשאי השופט הממונה על זה, ההוצאה לפועל להרשות תשלומים לשיעורין, אפשרות זאת יש לשקול.

בסיום דברי רצוני לנגוע בשאלה אחת עקרונית יותר, שנתעוררה אגב הביקורת על הסעיף השלישי, המוסר בידי שרי המשפטים את הרשות, להתקין תקנות בכל ענין הנוגע להגשת תביעה או רעור; זאת אומרי, רק בענינים פרוצסוראליים. כל השאלה בדבר סמכות יות הרשות המבצעת להתקין תקנות, היא שאלה שברצינו להביאה לפני הכנסת. בדרך כלל מסכים אני עם אלה, החושבים שיש להגביל את סמכותה של האכסטרן, שיבה להתקין תקנות, ואולי יש להגביל כאן את הנהוג המקובל בכמה ארצות — למשל באנגליה, לגבי סוג מסויים של תקנות. הממשלה, כשהיא מתקינה תקנות, מניחה את התקנות על שולחן הדבית" ובמשך תקופה מסויימת יכול חבר הפארלאמנט לדרוש שינויים בתקנות או את ביטולן.

בארצות המודרניות והדמוקראטיות ביותר — ואני מרשה לעצמי להאמין, שאנגליה ואמריקה אינן פחות דמוקראטיות מאשר ארצות אחרות — נתברר, שאין כל אפשרות כיום בכלל לחוקק חוקים בלי להגיש בידי האכסטרן את הזכות, להתקין תקנות המשליות את החוקים הסיוריים. לזה הביאה התפתחות הדב"רים בכל העולם, אלא שיתכן, שכראי להנהיג אצלנו את השיטה הנהוגה היום לגבי תקנות לשעת חירום,

ראש הממשלה הוא הבטיח, שבענין החזרת דירות יינתנו לגולי קניה אותן הזכויות, שיינתנו לחיילים המשוחררים. אני חושב שההבטחה הזאת היא כה קטנה ובלתי חשובה שהממשלה בוודאי תקיים אותה.

שר המשפטים פ. רוזנבלט:

כנסת נכבדה, אני רוצה לציין קודם כל בסיפוק, שהחוק הזה נתקבל ע"י כל המתווכחים תוך הסכמה עקרונית. זה חשוב, כי החוק הזה, כפי שנאמר בצדק ע"י חבר הכנסת בר-רב-הא, הוגינו על זכויות החייל, גם פוגע בזכויות שכבה אחרת של תושבי המדינה. זהו חוק הנותן וחוק הלוקח. החוק בא כדי לקבוע, שחייל שהשכיר את דירתו זמנית, יכול לחזור לדירתו, ולקבוע, שחייל שלא שלם את דמי השכירות אפילו בזמן ממושך, אינה נשקפת לו סכנה של פיגור, וכל הכללים האלה מתקבלים ע"י המתווכחים. אני פחות מרוצה מהוויכוח על פרטים ואינני יודע, אם הוא שייך באמת לקריאה הראשונה בבית הזה, ומה גם כשאני משוכנע, שלרוב ההערות הטכניות שנשמעו כאן אין כל שחר, כפי שהתברר בדיון בוועדה.

אני רוצה לעמוד על אותן ההערות, שיש להן בכל זאת חשיבות פרינציפיונית. קודם כל—היו חברי כנסת שטענו, שהחוק הזה אינו מרחיקלכת במידה מספיקה. לא רק החייל שבהשכירו את דירתו אמר, אני משכיר את דירתי בתנאי, שתהיה לי אפשרות לחזור אל הדירה, יכול לחזור לדירתו; לפי דעת החברים המרחיקים לכת, גם החייל שלא התנה את התנאי הזה, ואפילו אם אמר בפירוש את ההיפך, פה לתת לו לחזור לדירתו. ובכן רבותי, חברי הכנסת, פה יש בכל זאת לשקול, אם הכנסת תרצה להרחיק לכת עד כדי כך.

אני מניח, ש-90% מהאנשים שהתגייסו לצבא התנו תנאי ואמרו: „דע לה, שכשאחזור מן הצבא, אשוב לדירתי“. אך ישנם מקרים, שאנשים התנו תנאי זה מתוך כוונה ברורה להסתדר אחרי כך בצורה אחרת — ולתת בכל זאת לאנשים אלה תוך הסתמכות על החוק הזה את האפשרות להוציא את הדייר מדירתו, זהו צעד מרחיק לכת מדי. אינני חושב, שהבית ירצה לעשות צעד זה. חבר הכנסת ד"ר לם בועה, שיש לכלול בחוק גם מקרים של מסירת הדירה שלא בתמורה ולא בשכירות. אינני רואה כל צורך בזה, כי המקרים האלה אינם זקוקים לחקיקה מיוחדת. לפי החוק הרגיל אין המחזיקים בדירה בנסיבות אלה מוגנים.

בנוגע לסעיף 1) נדמה לי, שחבר הכנסת הררי לא הבין היטב את משמעות הסעיף הזה. הוא הבין, שכאילו החיילים, ששוחררו לפני היכנסת חוק זה לתקופה, אינם מוגנים. דעה זו אינה נכונה. לסעיף זה אומר, שהפיגור צריך להיעשות תוך 15 יום מיום מסירת דירתו של החייל המשוחרר לא מיום שחרורו.

לגבי סעיף משנה (ד) נשמעו שתי טענות, אחת של חבר הכנסת ניר והשנייה של חבר הכנסת בר-עמי. הם דיברו בענין דמי שכירות הוגנים. סעיף משנה (ד) אומר: קיבל החייל מהמחזיק בדירתו איזו תמורה, נוסף על זמית השכירות ההוגנים, חייב להחזירם לו עם החזרת הדירה. החברים האלה מציעים כאן לומר במקום „דמי שכירות הוגנים“ „דמי שכירות חוקיים“, כפי שהוסבר כאן בצדק על ידי חבר הכנסת ד"ר ורהפטיג, אנו נגשרת בזה „שירות דוב“ את החייל. נקח את המקרה שדמי השכירות החוקיים הם 10 ל"ג, החייל בעצמו משלם לבעל

ישיבה ל"ה, ג' סיון תש"ט (31 מאי 1949)

— ח'ק הגנת החייל (דירה), תש"ט — 1949 (רוזנבלט, שפרינצק); חוק שכר חברי הכנסת תש"ט — 1949 (שפרינצק, הררי, אילנית, קוק) —

לגבי ההוצאה לפועל, לגבי זכות רערוור ולגבי שאלות פרוצדוריות אחרות. יש אפוא, בביצוע ההוצאה לפועל לסטות מן החוק העותומני על ההוצאה לפועל, מכל מקום ברצוני להבטיח לכנסת, שהכוונה לא הי' תה בשום אופן לפגוע באיזה ענין מאטריאלי בעל חשיבות בסמכות הכנסת. הכוונה כאן לתיקונים פרו' צסואליים כפי שהם נובעים מתוך אותם העקרונות שנקבעו בגוף החוק. — אני מציע, להעביר את החוק לוועדת-החוקה.

היו"ר י. שפרינצק :

לאחר שקיימנו דיון ראשון על הצעת החוק הזה, נעביר אותה לוועדת-החוקה.

ב. חוק שכר חברי הכנסת, תש"ט—1949 *

תלות כלכלית, ועבודה יעילה. אנו סבורים, שהמשכורת שעליה הוחלט, נותנת לחברי הכנסת מכל שכבה שהיא אפשרות להיות אחראיים, ולמסור את זמנם לעבודת הכנסת, מבלי שיהיו נאלצים לחפש לעצמם עבודה נוס' פת בשכר.

אין אנו מתנגדים לכך שחבר הכנסת ימלא גם תפקידים אחרים ויעבוד כרצונו מחוץ לעבודת הכנסת. אולם עבודה הנעשית בשכר מחייבת תלות, והתלות הזאת יכיר לה להויק לעבודתו של החבר כנציג ציבורי, כחבר הכנסת.

יש חברים האומרים שגם השתייכות למפלגות גורמת לתלות. אך אין להשוות שני הדברים. מפלגה — זה ארגון ציבורי הלוחם למצב מסוים, ששלח את ציריו באורח חוקי כדי להגן על דעות ועקרונות ולייצגן כאן. דבר אחר הוא, אם ישנו איזה מוסד פרטי, חברת החשמל או מוסד פרטי אחר, ולו אינטרסים גלויים ונסתרים במדינה, היכולים להתנגד לטובת המדינה הזאת, ולטובת העניינים שהחבר, בתור חבר כנסת, חייב להגן עליהם. משום כך אנו מציעים שלא רק משכורת קבועה אסור לקבל, אלא כל משכורת שהיא. מפני שאפשר להתחבב ולתת את המשכורת בצורה של הענקות, פעמים מספר ולא אחד לחודש, וכו'. ואם יש לחבר רצון ואפשרות למלא תפקיד נוסף או לעשות עבודה נוספת על המוטל עליו כחבר הכנסת, הרי הוא יכול לעשותה בלי תמורה ובלי להיות תלוי באיזה מוסד ציבורי או פרטי תלות כלכלית בכל צורה שהיא, ע"י הענקות או מתנות.

כמובן שאנחנו יכולים לשמור על זאת רק במידה שהדבר נראה לעין, אבל אין זה פוטר אותנו מלמצוא את הדרך של מתן קיום הוגן לשליחי ציבור, ההולם את אפשרותנו. גישתנו היא, שהמשכורת הזאת שעליה החלטנו, תאפשר לכל חבר כנסת להתקיים עליה מבלי שיהיה נאלץ לחפש עבודה נוספת בשכר, אך יוכל לעשות עבודה אחרת אם הוא רוצה בכך או למלא תפקידים נוספים שלא על מנת לקבל שכר נוסף.

ה. קוק (תנועת החרות) :

כפי שנמסר על ידי יו"ר ועדת-הכנסת הוצא הענין למעשה מדינו על-ידי הסכם בינמפלגתי. כפי שאמרתי בשבוע שעבר, לא הבנתי ואינני מבין עוד כעת את הרגישות שהובעה כאן בענין כולו. אולם היות ואתמול הושג הסכם, ויתרתי הבוקר על הסתייגותי, כולל

שלפיה יוכל הבית לבטל תקנות, שהותקנו על ידי הממשלה. המצב האבסורדי אצלנו כיום הוא, שלמעשה יש לפארלאמנט זכויות די רחבות לגבי תקנות לשעת-חירום, אבל לאו דוקא לגבי תקנות רגילות, שהממשלה רשאית להתקין על פי הפקודות שקיבלו בירושה מתקופת המאנדט וגם על פי חוקים שאנו בעצמנו חקקנו. זוהי שאלה פרינציפיונית חשובה מאד. אשר לסעיף 3 של החוק: הכוונה היא לענינים פרוצדורליים בלבד. חבר הכנסת למ יודע בוודאי, שלמשל באנגליה כל הפרוצדור רה האורחית והפוליטית היא ענין של "רוולס אוף קורט". הוא לא היה צריך להסתמך בענין זה דוקא על אנגליה. בהצעת החוק שלפני הכנסת, הכוונה היא לענינים פרוצדורליים; בגוף החוק קובעים הלכות חדשות

היו"ר י. שפרינצק :

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק שכר חברי הכנסת.

י. הררי (יו"ר ועדת-הכנסת) :

לפי יוזמתו של יו"ר הכנסת נעשה ניסיון ליישב את חילוקי הדעות בין הסיעות השונות בקשר עם חוק שכר חברי הכנסת. בישיבתה הבוקר החליטה ועדת הכנסת על שכרם של חברי הכנסת לפי הירוולס דלקמן :

75 לירות לחודש לכל חבר הכנסת ;

תוספת של 15 לירות לבן משפחה אחד ;

תוספת של 5 לירות לכל בן משפחה נוסף.

אשר להוצאות חברי הכנסת וגם להוצאותיהם של יו"ר הכנסת וסגני היו"ר, הוסכם שדבר זה יימסר לוועדת-הכנסת ויהיה נתון להחלטתה. הוועדה תחליט מדי פעם בפעם, באיזו צורה ובאיזה אופן לכסות את ההוצאות של חברי הכנסת עקב תפקידם. ועדת-הכנסת תעשה זאת בהתאם לניסיון המעשי ולתנאי הזמן. גם המשכורת עצמה שנתקבלה, תהיה כמובן נתונה לשינויים בהתאם לשינויים בתנאי הזמן וביוקר המחיה. בהשעה שהכנסת תצטרך לקבוע את המשכורת גופא, הרי על התשלומים וצורת התשלומים משביל ההוצאות של חברי הכנסת הגרים מעיר בה מתכנסת הכנסת וכן של חברי הכנסת הגרים מחוץ לעיר, — תוכל להחליט ועדת-הכנסת בלי אישורה של הכנסת. (צ"ב י"ה דה : ומה על אינדקס יוקר המחיה?).

נדמה שאמרתי פעם בשם ועדת-הכנסת, בהרפעי הראשונה, ודומני, שאמרתי גם עכשיו, שהמשכורת שנקבעה תהיה נתונה לבדיקה מחוש, כשישתנה יוקר המחיה.

נשארה הסתייגות עקרונית אחת, הצריכה להיות נדונה כאן, סעיף 8 (א) קובע שאסור לחברי הכנסת לקבל משכורת קבועה ממוסד צבורי. בנקודה זו יש שלוש הצעות ועל הכנסת להכריע.

היו"ר י. שפרינצק :

רשות הדיבור לחברת הכנסת אילנית לתיקון ראשון.

פ. אילנית, (מ"פ) :

כנסת נכבדה, הצעתנו היא שאסור לחבר הכנסת לקבל משכורת נוספת מכל מקור אחר, ובאיזו צורה שהיא. הציבור תובע מחברי הכנסת נקיין-כפים, אי

* ראה בנספחה.

מניות, או השתתפות בכל מיני עסקים, או תלות כלשהי במפעל כלשהו. התלות של חברי הכנסת היא בכל שטחי החיים. בשעה שזנים על פקודה בקשר ליחסים בין בעל-בית לבין דיירים — אם חבר כנסת הוא בעל-בית — ואם הרי יש לו מתחת לסף ההכרה תלות בבעלי-בתים; ואם חבר כנסת הוא דייר, הרי מתחת לסף ההכרה יש לו תלות בדיירים. אין לקשור את התלות הזאת דוקא במשכורת. אם נניח, נבטל את המשכורת, וחבר הכנסת ימשיך לעבוד במוסד, (הלא אין אוסרים עליו לעשות זאת) ימשיך להיות ראש-עירייה וקשור לכל מיני מוסדות או מפעלים כלכליים, האם לא ימשיך גם או להצביע בהתאם לאינטרסים, שהוא סבור, שעליו, כראש-עירייה, להצביע בעדם? או שעליו, כמנהל של מוסד, להצביע לפי ההשקפות והגסיון שסיגל לעצמו באותו מוסד.

כלום משכורת קובעת את התלות? מה שיך ענין התלות לענין המשכורת? (ש. ב. י. א. : לא בריא הרוויח פעמיים). אני מתפלא על חבר הכנסת לביא שאמר: לקבל רנטה מותר, הכנסות מותר, אך משכורת אסור. מכל הכנסות אחרות, המשכורת היא הבריאה והכשרה ביותר, מפני שמשכורת משתלמת בעד עבודה (ק. ר. י. א. : לא-תמיד). התלות במשכורת היא קטנה הרבה יותר מן התלות ברנטה. אותו אדם המקבל משכורת בחברת החשמל, הוא הרבה פחות תלוי בחברה זו משתלוי בעל-מניות בחברת החשמל. האם כשם שאין או אוסרים על חבר הכנסת להיות בעל פרדס, להיות בעל-בית, להיות חבר משק, להחזיק משכונת, תאור, לקבל הכנסות בכל צורה שהיא, כן עלינו לא לאסור עליו לקבל משכורת בעד עבודה ממשית, שהוא מלא במוסד אחר? (ק. ר. י. א. : הוא לא צריך למלא) אם הוא לא צריך למלא — נתחבב על כך כשנדון בענין, דעתי הפרטית היא שהוא צריך למלא גם תפקידים אחרים, שהוא יעיל לכנסת גם אם הוא ראש-עירייה, ראש מוסד קבלני, חבר ועד פועל, או חבר הדיקטטור של הקרן הקיימת לישראל. יש בדבר זה כדי להוסיף כבוד לכנסת, ואינו גורע ממנה, כי הוא נותן לה מנסיונו ומידיעותיו. אם חבר הכנסת עובד עבודה נוספת ושעות נוספות — אני מבין מדוע עבוד הוא נותן שישים מומנו, וישנם חברי כנסת אשר בשלושת ימי הכנסת עובדים 48 שעות, שעה אחת למעלה מן המותר לפי ההסכם הבין-לאומי למשרד-העבודה או אם הוא עובד גם בשעות הלילה — מדוע עליו לא לקבל את המשכורת הנוספת או אחוז מסוים ממה? נוספת? מדוע צריך חבר הכנסת, העובד בשני מוסדות ומביא תועלת גם לחבר הכנסת וגם לכנסת, לקבל בשביל משפחתו פחות ממה שקיבל במוסד אחד אפ"י שהיה עסוק פחות? אין כל הצדקה לקשור את התלות דוקא במשכורת שניה, ואין בכלל לחשוש לתלות, אם, חלילה, יימצא מישור, שבהלך מחשבתו ובהצבעתו הוא כה תלוי במשכורתו, ימצא דרכים אחרות, כיצד להיות תלוי במי שהו. גם אם מבין 120 חברי הכנסת ישנו אחד שכזה, הרי הסכנה פחותה, כי בענין שהוא תלוי בו יצביעו לא שב"עם נגד שלושים, כי אם ששים-ותשע נגד שלושים ואחד. לכן, אל לנו לקבוע בחוק שום כלל לגבי משכורת שניה. אגב, ביחס למשכורת השנייה, — ישולמה, לפי חוק המדינה, 75% מהמשכורת הזאת לאוצר-המדינה, ואיני יודע מדוע אנו רוצים שהמשכורת הזאת תישאר בידי המוסד, שיזכה בעבודה הזנה.

נשאלת שאלה: אם לחבר הכנסת, שהוא עורך-דין או רופא ואינו קשור במשכורת, מותר להמשיך לעבוד

הסתייגות אחת, שלפיה חברי הממשלה, שהם חברי הכנסת, היו צריכים לקבל את אותה המשכורת כשאר חברי הכנסת בתוספת הקצבה ניכרת למטרות ייצוג. חשבנו שאין צורך להפלות בין חברי הכנסת ובין חברי הממשלה.

ההסתייגות שהורשה להביאה גם לפי ההסכם, היא איתה הסתייגות של חברת הכנסת אילנית, אם כי הנמרים הם אחרים. אינני חושב, שאפשר להגיע לאותן המטרות המסתתרות מאחורי הנימוקים של חברת הכנסת אילנית וברי-יהודה, עליידי אסור על חבר הכנסת לקבל משכורת, קבלת משכורת היא דוקא שיטה הוגנת ויפה מאוד והיא גם שיטה סוציאליסטית מקובלת ביותר כתמורה לעבודה. אולם משכורת היא חותמת מסויה יימת. ואני חושב שלא כדאי, שחברי הכנסת יהיו פקידים, המקבלים משכורת ב"סולל-בונה" — לאו דוקא בחברת החשמל, אלא גם ב"תנובה", "אגוד" ומרכז-הקואופרציה. (פ. ל. ו. ב. א. נ. י. ק. : נכון, זהו מוסד ציבורי). אם כך הדבר נהיה שטח המחלוקת קטן יותר.

אני מציע את הנוסח, שאסור לחבר הכנסת לקבל משכורת ולא הכנסה, כי הכנסה היא מותרת, אולם יש לאסור עליו לקבל משכורת קבועה מכל גוף אחר מבלי לפרט אם זהו גוף ציבורי או פרטי.

הסיבה המרכזית לגישה שלנו נעוצה בזאת שצריך להשתדל להגיע לתוצאה שבהם הכנסת תהיה מורכבת מאנשים שאינם עוסקים כמעט בשום דבר אחר. היום, הרוב המכריע של חברי הכנסת עוסק לפחות בעוד שנים שלושה בדברים אחרים. אינני חושב שהנגנון עם כל-כך עני ברוח, כל-כך עני באנשים מוכשרים, שדוקא ל-120 אנשים אלה היושבים כאן, ניתנה כל החכמה וכל הכשרון.

חושבני שזוהי שאלה של צדק סוציאלי. כמו שאסור להרשות בארץ לפועל אחד למלא שלשה תפקידים — לצערי מרשים זאת כיום, מה שגורם לחוסר עבודה וחוסר עובדים בבתי-אחת — כך גם אסור שאדם יעסוק בכמה דברים בבתי-אחת בשטח ההנהגה הציבורית.

רבנותי, בין 60 אלף איש היושבים במחנות ישנם לכל הפחות 50 או 100 או 150 אנשים, היכולים להיות בחברת-רית הבאות חברי היעד הפועל של ההסתדרות, "סולל-בונה" וכו'.

צריך למרר עם המינופול על ההנהגה הציבורית. זוהי אחת הסיבות, שבגללה אנו מציעים את התיקון, כי הרי אין להוציא חוק שלחבר כנסת אסור להיות חבר בהסתדרות או בבאנק.

נוסח ההצעה שלנו הוא להוציא את שלוש המלים האחרונות מהצעתו של חבר הכנסת גרבווסקי, זאת אר-מרת שנוסח סעיף 8 יהיה כדלקמן: (א) אסור לחבר הכנסת לקבל משכורת ממקור אחר מלבד הכנסת.

י. הררי (המפלגה הפרוגרסיבית):

תהיה זו גישה פשטנית ביותר אם נקבע, שחבר הכנסת הוא בעל תלות בגלל המשכורת שהוא מקבל. (ה. ק. ו. : לא אמרתי זאת) כי אני מפקפק מאד אם חבר הכנסת בהצביע בכנסת, — הצבעתו, הלך מחשבותיו ונאומיו יכונו דוקא על ידי המשכורת שהוא מקבל במוסד אחר, אם הוא עובד בו. אם אנתנו סבורים שהתלות הכספית משפיעה כך, נשאלת השאלה מדוע כל חיצות התלות מכוונים למשכורת ואינם פוגעים ברנטה, החזקת

אידיאלוגית: הופענו בציבור כל אחד עם המצע שלו. אם החבר קוק רוצה להשיג ע"י כך עוד מטרה אחת, שאיש מאתנו לא יעסוק בדברים אחרים, הרי ספק אם נשמע לו. כולנו אנשי ציבור ויודעים, שאי אפשר להפסיק צרכי ציבור אחרים ולראות בכנסת חוות-הכל. אני חושב, שגם חבר הכנסת קוק עוסק בעניינים מפלגתיים מחוץ לכנסת ועוד לא שמעתי, שכל חברי הכנסת מסייעת "חירות" התפטרו מעסקיהם הפרטיים ומסרו אותם לעו"לם חדשים מן המחנות. אפשר להציע הצעות כאלה, אך זה אינו שייך לענין. אין זה שייך לנקיטת-כפיים. בשאלת נקיטת-כפיים אין המשכורת מועילה ולא כלום. באנג'ליה למשל אומרים, שאם שופט מקבל 1000 לירות לחוד, דש, מובטח לו שיהיה נקיטת-כפיים. אפשר להציע הצעות כאלה כאן, אך אנו לא נקבל אותן ברצינות. דווקא בשאלת נקיטת-כפיים יש צורך במצפון, אך להשאיר את השאלה של משכורת כפולה למצפוננו של האדם — זה לא. חכמינו עשו סייג; מוכרח להיות סייג ציבורי לאיסור ולהיתר ולא להשאירם לשיקול דעתו של האדם, כדי לא להביא אותו לידי עבירה. אני חושב שהסעיף האומר, שאין חבר הכנסת רשאי לקבל משכורת קבועה ממוסד ציבורי — פירושו הדבר, שאין הוא צריך לשמש באיזה מקום אחר וגם לא לעבוד שעות נוספות במקום אחר, ויור"ר הכנסת יגדיר מה הוא מוסד ציבורי, זה אפשר יהיה לעשות בהיקף רחב — וזה מספיק לסייג, שלא לקבל הכנסות ממקורות אחרים.

היור"ר י. שפרינצק:

בישיבה הקודמת דנו בענין זה במידה מלאה ואין צורך כעת לחזור על מה שנאמר.

נעבור להצבעה. (י. רוקח: פה כתוב: היור"ר או הסגנים, צריך להיות: היור"ר, או הנידעו — הסגנים, מפני שיקולים לפנות פעם ליור"ר ופעם לסגן.) חבר הכנסת מר רוקח, לשם מה להיכנס לדברים לאיברורים? אינני מוכן להתחיל עכשיו בדיון על מה שיקרה אם יור"ר הכנסת לא יהיה, ויפנו לסגן. תוכל לקבל תשובה בוועדת הכנסת. השאלה אינה מסובכת.

תכנון של ההסתגלות של חברת הכנסת אילנית ושל חבר הכנסת קוק דומה. האם חבר הכנסת קוק עומד על הצבעה לחוד? (ה. רוקח: כן, לדעתי, הפסוק "באיזה צורה שהיא" מעליב את חברי הכנסת). שמעתי. נצביע את התיקון של חברת הכנסת אילנית האומר: "אין חבר הכנסת רשאי לקבל משכורת מאיזה מקור שהוא ובאיו צורה שהיא מחוץ לכנסת".

ה צ ב ע

— 37	בעד
— 15	נגד

התיקון נתקבל.

י. ספיר (הצילנים הכלליים):

מתוך נסיון אני יודע, שאם מעמידים להצבעה הצעות שונות, נוצר לפעמים מצב מסוכן במקצת. אפשר להביא לדוגמה את ההצבעה הזאת. הצבענו תיקון מסויים שנתקבל ברוב. אם נצביע עקב משכורת תיקונו של חבר הכנסת הררי והוא יתקבל, נצטרך לבטל את התיקון הראשון, כי הוא היפוכו הגמור. משום כך צריך במקרים אלה להצביע קודם את כל הצעות בעד, ולא כל הצעה לחוד בעד ונגד.

ולהרויח — מדוע זה אוסרים דוקא על החבר שלא מסוגים אלה לקבל משכורת? על כן מסתייג אני מן הנוסח המופיע בחוק, האוסר לקבל משכורת ממוסד ציבורי דוקא. אינני רואה סכנה בתלות דוקא במוסד ציבורי—אחת המוסדות הציבוריים השונים, המוצא לנחון ורוצה לשלם משכורת בעד השירותים, שחבר הכנסת נתן לו. לפי נוסח החוק יכול כל חבר הכנסת לקבל משכורת מכל חברה פרטית או להחזיק מניות, שיכניסו לו פיצוץ מן המשכורת, ולא ייחשב כחלוי, ויכול לעבוד ולהרויח הלא לפי משכורת ואיש לא יחזה דעה על כך. ובעיקר הרושם הדגש דוקא על משכורת המוסדות, שכולנו מכירים אותם ואיננו חושבים שישלמו לאדם שאיננו עובד, כי במוסדות אלה ישנה ביקורת ציבורית. מדוע זה נשאיר נוסח של סעיף, האוסר על חבר הכנסת לקבל משכורת ממוסד ציבורי דוקא? זאת ועוד. מה פנסי? משכורת או לא? האם צריך לוותר עליה או לא? ואיך נקבע מהי הענקה לייצוג במוסד ציבורי, האם זו משכורת או לא? לכן אני מציע, שהכנסת תכריז, שבוודאי כלל שוללת היא משכורת שניה לחברי הכנסת, אך מאשרה את הדבר לצפוננו של כל חבר הכנסת, כיון שישנם סוגים שונים של חברים וכל מיני אפשרויות לקבלת משכורת שניה. אפשר שהחבר מקבל רק תמורה מסוימת בעד עבודתו ומי יקבע לנו מהי תוספת זו—משכורת או הוצאות ייצוג וכ"ל של מוסד ציבורי. ההצעה הנכונה ביותר היא לדעתי, למחוק את הסעיף ולקבל הצעה שהיא בהתאם למצפוננו של חבר הכנסת. גם בחוק, כפי שהוא, אין כל סאנקציה נגד חבר במקרה שיקבל תוספת שניה.

מ. גרבובסקי (מפא"י):

כנסת נכבדה! לאחר ששמענו את שני המסתייגים חושבים, שהנוסח הנכון ביותר הוא הנוסח של רוב הוועדה: זה אינו הצענו סייג אחד לגבי גודל המשכורת, וסייג שני — סייג ציבורי. הוועדה מציעה, שאין לקבל משכורת שהיא משום מוסד ציבורי. מה פירושו מוסד ציבורי? כדרך כלל בא תקציבו של מוסד כזה מן הציבור. אדם המשרת את הציבור אינו רשאי לקבל משכורת פעמיים מקופה הבאה מכספי הציבור. הכנסנו גם סעיף שני שבמקרה שתתעורר שאלה כזו, ויכול יור"ר הכנסת וסגניו לקבוע, מה נקרא מוסד ציבורי. בדרך-כלל זה מובן מאליו ואפשר בהחלט להגדיר את המושג "מוסד ציבורי". ברור שעיריות או באגונים, או מוסד כמו ההסתדרות, או הסתדרות הפועל המזרחי, או כל כיוצא בהם, נקרא בשם מוסד ציבורי. אדם המשרת כחבר הכנסת אינו רשאי לקבל פעמיים משכורת ממקורות אלה. אך אם באים בעלי ההגדרה של "טוב מאד" ואומרים: "מכל מקום אחר", הרי זה יחייב מחר סידור מנגנון מיוחד, שיעקוב אחרי כל חבר הכנסת לבדוק את הכנסותיו. אין מתפקיד הכנסת להשליט פה "שוויון" מוחלט. אני שואל: האם חנווני שנבחר לכנסת על-ידי חנוונים, לא על-ידי סוציאליסטים, אלא על-ידי חנוונים, או בעל-בית שנבחר על-ידי בעל-בתים לכנסת ונבחר בפרגומה שלו, — האם רשאי הוא לקבל הכנסה מחנוונו? — כשהחלט כן, כל עוד לא קיבלנו חוק או חוקה במיוחד, שאסור לקבל הכנסה כזו, ואם כן, למה משתעשעים במלים "ממקור אחר". — והוא הדין לגבי רופא או עורך-דין. והרי פה מדובר במוסד ציבורי.

אני שולל את הפילוסופיה שנשמעה כאן, שכאילו יש בזה איזון תלות. תלותם של חברי הכנסת היא תלות

ישיבה ל"ו, ג' סיון תש"ט (31 מאי 1949) —
 חוק שכר חברי הכנסת, תש"ט — 1949 (שפרינצק, לוביאניקר, פנקס, הררי, מימון, לביא) ;
 — הודעת שר העבודה על תכנית השיכון (מאירסון) —

הי"ר י. שפרינצק :

לפי הבנתי, אם היו שלושה תיקונים ונתקבל התיקון הראשון, אין להצביע את יתר התיקונים.

פ. לוביאניקר (מפא"י) :

אני מציע ליו"ר לקבל את הצעת מר ספיר : הואיל ובסעיף זה שלוש הצעות, נצביע את שלשתן בעד, ורק מתוך הצבעת שלשתן בעד — אפשר יהיה לדעת איוו הצעה נתקבלה.

ד. צ. פנקס (החזית הדתית המאוחדת) :

ישנן ארבע הצעות : הרביעית היא הצעת רוב הוועד דה. מקובל בהצבעה כזאת, שכל חבר יכול להצביע לכל היותר בעד שלוש הצעות.

הי"ר י. שפרינצק :

הצעת חבר הכנסת הררי אומרת : להשאיר את הענין למצפוניו של כל חבר הכנסת. סעיף 8 אומר : „אסור לחבר הכנסת לקבל משכורת קבועה ממוסד ציבורי“.

י. הררי (יו"ר ועדת-הכנסת) :

רצוני להציע הצעה לסדר ההצבעה. אני סבור, שיש להצביע קודם את הצעתי שהיא המרחיקה לכת ביותר. לאחר שהיא תיפול, כפי שיש לשער, יוכלו להצטרף לאחת משתי ההצעות האחרות.

הי"ר י. שפרינצק :

נצביע.

ה צ ב ע ה

בעד הצעת חבר הכנסת הררי להשאיר את הענין למצפוניו של כל חבר הכנסת

10 —

ג. הודעת שר-העבודה על תכנית השיכון

שר-העבודה גולדה מאירסון :

התעוררה שאלת מהירות הבניה. עד עכשיו היינו רגילים בארץ לבניה שמרנית רגילה ; באותן הארצות, שביחוד לאחר המלחמה, ובכמה ארצות גם לפני המלחמה, הצטרכו לפתור את השאלה החריפה של שיכון, מצאו שיטות-בניה מהירות וחדישות מאד. לא אני, שאותן השיטות לא היו ידועות בארץ, בוודאי היו ידועות למומחים, אך על-כיל-פנים לא השתמשו בהן. התברר מהר, שאם לא נכניס שיטות חדישות לבניה בארץ — הרי גם אם יהיו לנו שטחים מוכנים, וגם אם נמצא פתרון לשאלת המימון — אין כל תקווה שנוכל לבנות את מספר היחידות, הדרוש לנו בזמן הקצר ביותר.

עמדה ועומדת שאלת מחיר-הבנין, שאלה זו קשורה בשאלת השיטות החדישות. כן עומדת השאלה של טיפוס יחידת-הדיר — וגם היא תלויה במהירות הבניה ובעיקר במימון. רצוננו לשתף גם את העולים בבנין בתיהם. וכמו בכל ענין וענין, עומדת גם כאן הבעיה היסודית : בעיית המימון בכלל.

כוונת הממשלה היא, שמספר גדול של עולים היושבים היום במחנות, יוצאו לשיכון באיזורים חק-

מכיון שאינני חושבת, שיש להסביר את הצורך הגדול לשיקים — הבעיה הזאת ידועה יפה לכל אחד מאתנו — אני רוצה לגשת מיד אל הבעיות גופן, זוהי הפעם הראשונה שהוטל עלינו למצוא פתרון להרבה עשרות אלפים יחידות-דיר בזמן קצר, הבעיות שעמדו לפנינו לדיון הן שתיים : א) תכנון : השאלה היא, אם הבניה והשיכון יתנהלו בקו של אינרציה, פירוש, שהתוצאה תהיה, שנבנה במקום שבו קל ביותר לבנות מבחינות שונות, לבנות בסביבות הערים ובסביבות המושבות הגדולות — ושחלקים גדולים בארץ הזקוקים לאוכלוסיה יישארו גם להבא ריקים מאדם. זוהי שאלה אחת.

ב) שאלה לא פחות חשובה היא לא רק לתכנן תכנון טכני : איפה להקים את הבתים החדשים, אלא יחד עם התכנון הזה, לא לשכוח בכל-זאת, שאחרי שנפתרת שאלת השיכון, עדיין נשארת השאלה של פרנסה : איך להקים את הבתים במקומות, שלפי התכנית רצוי, שדייריהם יתפרנסו בהם ? אם בצפון, בד"רם ובפנים הארץ ולא רק על חוף הים.

דו-תדיר של חדר אחד שאנחנו מציעים, אלא יחידות גדולות בהרבה; הוא הציע שיטת-דירור נחוצה מאד בארץ וזולה מאד בהשוואה למחירים שבארץ, ואפשר לבנותה מהר מאד. אנו מבררים את האפשרות לתת לחברה הזאת לבנות את אלפי היחידות האלה, הגדולות יותר מחדר אחד, שאנו חושבים לתת לעולים ולחיילים משוחררים, אנו יודעים, שגם מלבד אלה ישנו רעב גדול לשיכון בארץ. אם 5000 יחידות כאלה יבנו, זה יכול להקל במידה רבה על שאלת השיכון בארץ.

חוץ מן החברה הזאת, כל יתר הגורמים שניהלנו אתם מו"מ, יש להם תכניות לחדר אחד, על שטח-בניה של 30 מטר, ולא קטן יותר מ-22 מטר, עם מטבח וחדר-שירותים. חדר-הדירור יהיה די גדול, ובנוי בצורה כזו, שאפשר יהיה לחלק אותו וליצור פינה נפרדת לילדים (א) ציז'לינג: האם 30 הממ"ר כוללים את כל השירותים, או החדר בלבד יהיה 30 ממ"ר? זה כולל הכל.

גם בת"א נבנו דוגמת אחדות של יחידות כאלה, וישנן תכניות רבות, ישנה קבוצת אנשים בארץ, שגמרה בימים אלה חקירה של אפשרות לבנות יחידה יפה, טובה, ובהשוואה גם יותר וזולה מן המחיר, שהיינו רגילים לשלם קודם בעד שטח-בניה כזה.

טיפוס הבית שאנו רוצים לבנות, קשור כמובן עם סכום הכסף, שאנו צריכים לשלם בעד כל יחידה. נוכח הצורך הגדול בשיכון, ונוכח הלאחץ של עשרות אלפי עולים במחנות, היילים משוחררים התעוררה השאלה, במה עלינו לבחור? אם לבנות יחידות-דירור ארעית, או לבחור בדירור-קבע גם כשהחדר או היחידה לא יהיו לגמרי מושלמים? אני רוצה לתת דוגמה של פעולה שהיא לפי דעתי מבורכת, מאחר שלא היתה לנו ברירה: כשהסוכנות יחד עם הממשלה החליטו להקים את הצריפונים, 4000 צריפונים נמצאים עכשיו בעבודה. כל אחד מאתנו יודע, שצריפון כזה אינו בא בחשבון כדירור קבע, אך הפעולה היא בכל זאת מבורכת, כי כל מה שנעשה וייעשה מיד, הוא טוב יותר מן המחנות. הכל יודעים, שהצריפון הזה הוא דבר ארעי, ושאהרי זה נהיה מוכרחים לחשוב על שיכון קבוע. אך אני מתארת לעצמי, שכל משפחה היוצאת היום מן המחנה ונכנסת לצריפון, היא מאושרת.

ומכיון שלא יעבור זמן רב ואתה משפחה תתחיל לדרוש שיכון מחדש, הגענו למסקנה, שטוב בהרבה לבחור ביחידות-דירור בבית, זאת אומרת חדר, ושנבנה אותו על-פי תכנית של שיכון קבוע, עם שטח אדמה מסביב, ע"י תכנית זו נקבע שזה בית קבוע; המומחים שלנו קוראים לזה, "בית צומח", שפירושו חדר של 30 ממ"ר או רק 22 ממ"ר, עם השירותים, התכנית היא כזאת, שמקיימים כל בית בעל חדר אחד, זה יהיה השיכון הקבוע, ובשטח הפנוי סביב הבית יוכל היידי המשתכן להוסיף אחר-כך לפי כוחותיו עוד חדר ועוד חדר, כפי הצורך, בכל אופן, הוא לא יצטרך לעזוב את החדר הזה, כי מה שנחוץ לו יוכל להוסיף כשהיה לו אפשרות לכך, אנחנו מחוייבים לתת לו חדר שאפשר לגור בו וטוב לגור בו, לרבות השירותים הנחוצים. אך אפשר לותר אולי על תקרה, או על טיה, כדי שנוכל למהר בבניה וכדי ששטחו של החדר יהיה גדול

לאיים. עליידיכך אפשר יהיה לפתור שתי שאלות: גם להביא אוכלוסיה לחלקי הארץ, שבצורה אחרת היה אולי עובר זמן רב עד שאפשר היה ליישבם; ושנית, להעביר את האנשים לא רק לעבודת-בנין, אלא גם לעבודת-אדמה; לקשר את שיכונם בעבודה חקלאית, אנו חושבים, שעם הגשמת התכנית הזו, תיפתר גם שאלת תעסוקתם של העולים, אם לא לגמרי, הרי על כל פנים בחלקם המכריע, הכוונה היא, שיעבדו במשקים של הסביבה בצורה המתאימה, בחלקות אדמה סביב בתיהם, או בקרבת הבתים, פירוש הדבר, שהאנשים יתפרנסו בעיקר או לגמרי על עבודה חקלאית. אני אינני מדברת עכשיו על צורת עבודתם של העולים החדשים במשקים הקיימים, אם זה יהיה בתוך המשק, או על יד המשק — אני יודעת, שיש ויכוח על זה וישנן דעות שונות, אך אינני נכנסת לשאלה זאת בקשר לשיכון.

בין בשיטה זו ובין בשיטה אחרת, תתפתח שא"ל חריפה מאד של תוספת ידיים עובדות גם במשקים הקיימים — והישובים החדשים ישמשו תוספת לכוחות הייצור של התוצרת החקלאית, אין זאת אומרת, שלא יהיה בכל זאת מספר ניכר של יחידות-דירור גם על-יד הערים ועל-יד המושבות הגדולות. אך הבתים יוקמו גם בצפון הארץ, גם בדרום הארץ, ובפנים הארץ ולא רק על חוף הים. מלבד העבודה החקלאית לאלה שישוכנו באיוריה החקלאיים, צריכות גם העבודות הציבוריות למלא תפקיד גדול בהעסקתם של האנשים, לא ייתכן לחשוב, שרק עבודות ציבוריות יוכלו לפתור את שאלת התעסוקה, אנו מוכרחים לעשות את המאמצים הדרושים, שגם המשק הקיים וגם המשק שיהיה בעתיד יקלטו עולים במספר לא קטן.

כשהגענו לשאלת מהירות-הבניה, התברר כפי שאמרתי קודם, שישנן בעולם שיטות-בניה — באנגליה, באוסטרליה, בהודו, באמריקה וגם בארצות אחרות — שהפכו לתעשייה, תעשיית בתים, במקום בנין בתים שהיינו רגילים בו עד כה, כשאני אומרת תעשיית בתים, רצוני לומר, ששתי דרכים בתעשייה זו: יש תעשיית בתים ממש, כלומר עשיית הבית בכית-חרושה; ויש שבונים את הבית על המגרש ע"י מחנות וארגון עבודה בצורה כזו, שאפשר להקים בנקל 10, 20, 30 דירות ליום, וכשאני אומרת דירות, הרי הכוונה היא ליחידות-דירור, גם הבניה במקום וגם השיטה של עשיית הבית בבית-החרושה — זו אולי במידה יותר קטנה, — שתיהן דרושות בניה של מספר-יחידות גדול בשטח אחד, אך שאלה זו אינה מפחידה אותנו, מכיון שמספרי היחידות שעלינו לבנות הוא כל כך גדול, שממילא היינו בונים מספר לא קטן בשטח רצוף.

אנו עומדים במו"מ ובבידורים עם לכל הפחות שלושה או ארבעה גורמים מחו"ל, וגם אנשים בארץ, חברי הכנסת אינם יכולים לשער לעצמם, כמה אנשים בארץ יש להם הצעות שונות והמצאות, איך לבנות, באיזו שיטה, באיזו מהירות, אך השיטות שעליהן מדברים המומחים בחו"ל, אינן שיטות שניסו אותן בארץ.

היה עלינו לברר, אם שיטת הבניה הטובה בארץ אחרת, טובה גם בשבילנו. בין הגורמים מחו"ל שהציעו הצעות, ישנו גם גורם אחד שהציע הצעה לא ליחידות

יותר ויאפשר לעולה אחרי שהשתכן בתוכו, להשלימו, הוא בעצמו או יחד עם השכנים בעבודה משותפת.

בהתאם לנסיגות שהיו לנו, ולדעת המומחים שראו את החוזרים האלה, הגענו לידי מסקנה, שחדר-דירה כזו, שאפשר לגור בו ובמשך הזמן להשלימו ולהביאו למצב של דירה נורמאלית, הוא לגמרי לא רע, הייתי אומרת אפילו טוב בהחלט.

עדיין אין אנו יודעים איך לנהוג מבחינת השתייכותם של הבתים הללו למשכונים. אני כשלעצמי חושבת, שהקו שעלינו לנקוט יאה, שהבית יאה שייך למשכנן ושכר-הדירה שהוא ישלם חודשי-חדש יועלה לו כתשלום בעד הבית. באופן כזה יהיה המשתכן מעוניין לשפר את הבית, ושהבית יהיה מוזקבן בסדר, הוא יהיה מעוניין לבנות לביתו באפשרותו הראשונה וגם ע"י מאמצים, עוד חדר וכל מה שיהיה נחוץ לו. עלידי ההכרה, שהבית שייך למשתכן, אנו נניע את העולים להשתתפות בבנין הבתים; להכניס אותם לעבודה החל משיפור המגרשים ועשיית הבלוקים ועד הקמת הבית בהדרגת פועלי-בנין מומחים. קודם היה רצון רב, להוציא לעבודה את משפחות העולים שיתישבו בבתים אלה. מיד עם סימון השטח לבתים, אלא שזוהי הקמת מחנה נוסף, לפיכך עשינו פשרה ואמרנו: "המשפחות יישארו עדיין במחנות, ורק את העובדים שבהן נקח מן המחנות לעבודת הבניה, גם אם נצטרך להביאם יום-יום משם. עלידייך אנו משיגים דברים אחרים: (א) זה מכניס מיד אלפי עולים חדשים למחזור של לימוד מקצוע; (ב) זה מוציא אותם מן הבטלה ומכניס אותם מיד לעבודה; (ג) נדמה לי, שלא יהיה יותר מדי, אם נגיד לעולה: "מכיון שמשפחתך נשארת עדיין במחנה ומחזקת שם, רשאים אנו לומר שהמשכורת שאתה מקבל יום-יום בעד העבודה, חלק ממנה יעלה לך כחלקך בבית, שאתה בונה בשביל עצמך וזה יהיה תשלום בשלם בעד הבית. עלידייך יוקטן שכר-הדירה, שאתה תשלם מדי חודש בחדשו בעד ביתך.

יש קשיים עד היום הזה. יש קושי של תכנון, אם אין רוצים ללכת בדרך הקלה ביותר; יש כל מיני שאלות מסובכות סביב שטחים; יש שאלת מים, יש שאלת התכנית הטובה והזולה ביותר ויש שאלת כסף. בכל זאת, כפי שמסורים לי האחרים לעיניי "עמידר", עומדת חברה זו לבנות עד סוף השנה — אולי תחרוג במקצת מתאריך זה גם לשנה הבאה — 16000 יחידות. אחדות מהן כבר נמצאות בבניה. מהם 10,000 בתים מוצקים, ו-6,000 ימי-עמך; חלק מבתי-העץ עשוי בארץ וחלקם מובא מחו"ל.

כפי שאמרתי, יש לנו 4,000 צריפונים ו-16,000 יחידות דיוור של "עמידר". הממשלה עומדת לגמור על הקמת 10,000 יחידות עד סוף חודש יוני, 3,000 יחידות מתחילים להקים מיד.

מלבד זה שומרת הסוכנות כסף לעצמה לבניית בתים בלוקים, כשיש שאלות שאנו חושבים לבנות עכשיו, או לצ"ר צריפונים, במקרה שבניית יחידות-הדיוור לא תתקדם באותה מהירות הדרושה לסוכנות להוצאת האנשים מן המחנות. יחד עם הצריפונים שמכנים עכשיו, עם הבתים שהסוכנות תבנה בחודשים הקרובים, עם יחידות "עמידר", ועם היחידות שהממשלה תעמיד עד סוף השנה — אנו נקבלים את המספר של 30,000 יחידות מלבד אלה שיצאו לכפרים נטושים.

בקשר לשיכון יש גם להעביר לפניכם את תמונת התעסוקה, שתיוצר ע"י בניה וע"י עבודות ציבוריות. הממשלה אישרה לעת-עתה לעבודות ציבוריות, כ-800,000 ל"י להחזקת כבישים ותיקונם, וחצי מיליון ל"י (לעת-עתה) לכבישים חדשים. אני רואה את התעסוקה ל-5 החודשים הקרובים בצורה כזאת: תעסוקה עליידי עבודות ציבוריות של הממשלה (החוקה, תיקונים, וכבישים חדשים) — 200,000 ימי עבודה. עבודות ציבוריות ע"י רשויות מקומיות, שנוצרו עליידי הלוואות שכבר ניתנו, וע"י הלוואות, שבוודאי עוד יינתנו — כ-90 אלף ימי-עבודה. שיכון "עמידר", שיכון הממשלה, צריפונים שהם כבר בעבודה — כמיליון ו-450 אלף ימי-עבודה, בסך-הכל אנו מגיעים ל-1¼ מיליון ימי-עבודה בחמשת החודשים הקרובים.

מספר הפועלים בתקופה של חמשת החודשים האלה, יתחיל מ-8,000 בערך ביוני, ויגדל עד 13,000 — 14,000 ואולי עד 15,000 עד אוקטובר-נובמבר.

לא נוכל להוציא את עבודות-הבניה האלה לפועל בלי לימוד מקצועי בהיקף גדול, לימוד מקצועי בשתי קאטי-

יותר ויאפשר לעולה אחרי שהשתכן בתוכו, להשלימו, הוא בעצמו או יחד עם השכנים בעבודה משותפת.

בהתאם לנסיגות שהיו לנו, ולדעת המומחים שראו את החוזרים האלה, הגענו לידי מסקנה, שחדר-דירה כזו, שאפשר לגור בו ובמשך הזמן להשלימו ולהביאו למצב של דירה נורמאלית, הוא לגמרי לא רע, הייתי אומרת אפילו טוב בהחלט.

עדיין אין אנו יודעים איך לנהוג מבחינת השתייכותם של הבתים הללו למשכונים. אני כשלעצמי חושבת, שהקו שעלינו לנקוט יאה, שהבית יאה שייך למשכנן ושכר-הדירה שהוא ישלם חודשי-חדש יועלה לו כתשלום בעד הבית. באופן כזה יהיה המשתכן מעוניין לשפר את הבית, ושהבית יהיה מוזקבן בסדר, הוא יהיה מעוניין לבנות לביתו באפשרותו הראשונה וגם ע"י מאמצים, עוד חדר וכל מה שיהיה נחוץ לו. עלידי ההכרה, שהבית שייך למשתכן, אנו נניע את העולים להשתתפות בבנין הבתים; להכניס אותם לעבודה החל משיפור המגרשים ועשיית הבלוקים ועד הקמת הבית בהדרגת פועלי-בנין מומחים. קודם היה רצון רב, להוציא לעבודה את משפחות העולים שיתישבו בבתים אלה. מיד עם סימון השטח לבתים, אלא שזוהי הקמת מחנה נוסף, לפיכך עשינו פשרה ואמרנו: "המשפחות יישארו עדיין במחנות, ורק את העובדים שבהן נקח מן המחנות לעבודת הבניה, גם אם נצטרך להביאם יום-יום משם. עלידייך אנו משיגים דברים אחרים: (א) זה מכניס מיד אלפי עולים חדשים למחזור של לימוד מקצוע; (ב) זה מוציא אותם מן הבטלה ומכניס אותם מיד לעבודה; (ג) נדמה לי, שלא יהיה יותר מדי, אם נגיד לעולה: "מכיון שמשפחתך נשארת עדיין במחנה ומחזקת שם, רשאים אנו לומר שהמשכורת שאתה מקבל יום-יום בעד העבודה, חלק ממנה יעלה לך כחלקך בבית, שאתה בונה בשביל עצמך וזה יהיה תשלום בשלם בעד הבית. עלידייך יוקטן שכר-הדירה, שאתה תשלם מדי חודש בחדשו בעד ביתך.

אנו עומדים במו"מ עם גורמים אחרים על בנין וכן גם על מימון. פירוש הדבר, הלוואות לשנים אחדות למטרת חלק של הוצאות הבנין. מלבד זה יש הכרח, שהממשלה תחפש בחו"ל וגם בארץ הלוואות, כדי לאפשר את תכנית הבניה בכל היקפה. הממשלה עומדת עכשיו במו"מ על 20 אלף יחידות-דיוור. אני מקווה, שבמשך חודש יוני, עד סופו, ייגמר המו"מ על 10 אלפים יחידות הראשונות. אנו ניגשים לבניית שלושת אלפים יחידות ראשונות. (א. כהן: איפה?) בכל חלקי הארץ. זה נוסף להשתתפות של הממשלה בהקמת הצריפונים, ונוסף להשתתפות הממשלה בחברת "עמידר". מלבד זה הקציבה הממשלה כרבע מיליון לירות חלק בשביל משק"י עזר. חלק מן הכסף הזה, יחד עם כספי הסוכנות, מאפשר גם הוצאת 1200 משפחות ממחנות העולים והעברתם לכפרים הנטושים. העברת 1200 משפחות אלה תיעשה במשך חודש יוני, פעולה זו פותרת שתי שאלות: גם שאלת השיכון וגם שאלת התעסוקה.

ברצוני למסור למספרים אחדים על תמונת השיכון ברגע זה: 4000 צריפונים עומדים בבניה, א.א. מכינים אותם בבתי-מלאכה וכבר מתחילים להקים אותם על מקומותיהם. לפני שאני מוסרת על מספר הבתים, אני מבקשת רשות להגיד משפטים אחדים; ייתכן שמה שאגיד על "עמידר" יהיה נכון בכלל על מה שנעשה

אני מבקשת לא לשכוח, שבמידה שנבנה בתים בא-זורים חקלאיים תקטן הדאגה לתעסוקת האנשים.

כבר מסרתי בפעם הקודמת, שאישרנו תקציב של 1200 יחידות משקיות במקומות הקשים ביותר, שבהם דרושה ביותר עזרה ממין זה, כגון לוד, רמלה, יעזור, עקרי, סרפנד, בית שאן, עכו, צפת, עין-כרם.

אני מבקשת לראות בתכנית הזאת לא דבר מושלם, כי אם, כפי שאני מקווה, התחלה לפתרון שאלת-השיכון לא רק לאלה שהם כאן, אלא נפתור אותה במידה כזאת, שלוש מאות אלף היהודים שיבואו בשנת הקרובה לא ישתילו עלינו על-ידי חוסר-השיכון שלהם אימה כזאת, ויש קליטתם בארץ תהיה קלה יותר משהיתה קליטת מאתיים וחמישים אלף הראשונים.

במשך הזמן נלמד את השיטה המתאימה ביותר, הוור-לה ביותר והנוראית ביותר לעין, ואולי נגיע לתפוקה עוד יותר גדולה של ייצור. כשאנו מדברים על שלוש מאות, או ארבע מאות, או ארבע מאות וחמישים לירות בעד יחידת דיור מושלמת עם הפיתוח — אני מוסרת מספרים של הצעות; יש לנו חמש הצעות של שיטות, וייתכן שנבחר אחת מהן וייתכן, שאף אחת מהן לא נקבל. אך ייתכן מאד, רבותי, שבכל זאת יש לנו עוד דבר-מה ללמוד גם בענין זה מאת העולם הגדול, שנסינו בשיכון מגיע לממדים גדולים ובכל זאת הצליח.

מכיון שנחוצים לנו כלי-כך הרבה בתים אין כל סכנה לנסות בשיטות שונות, כדי שנגיע כעבור זמן-מה לשיטה הטובה ביותר. נדמה לי, שחברי הכנסת יסכימו לדעתי, שמה שדרוש כעת ליישוב ולעולים הוא — להתחיל, תהא השיטה איזו שתהיה אנו נתחיל ונלמד תוך כדי עבודה. ההתחלה, כפי שאנו רואים אותה, היא למעלה משלושים אלף יחידות-דיור בתוך חמשת החדשים הקרובים. יהיה צורך במיליון, או 3/4 מיליון ימי-עבודה לשיכון ול-עבודות ציבוריות.

היו"ר י. שפרינצק:

לאחר ששמענו את הפרק הראשון של הודעת שר-העבודה בעניני עבודה, דחינו את הדיון על כך עד לאחר שנשמע גם את הפרק השני בעניני השיכון. אני מציע, להקדיש את הישיבה של מחר לדיון בעני-יני עבודה ושיכון. (א. ק פ ל נ): לאחר שנגמור את החוק הקטן בדבר מס'הרכוש העירוני, אנו נקדיש חמש שעות לדיון בעניני השיכון והעבודה ואז יישאר זמן בשביל החוק הקטן בדבר מס'הרכוש העירוני. מחמש השעות של הדיון יהול על כל חבר הכנסת עניי רגעים וחצי, וכל סיעה תוכל לעשות מזה קאלקולאציה ברורה. מובן, שלא תהיה סיעה, שלא תקבל מינימום של 8—10 רגעים. אני מבין שיש בזה קושי רב, אך אני מציע ומבקש, לא להזרים מרץ להרחבת זמן-הדיבור. בכל אופן, לפי שעה הודעתי לתשומת-לב הסיעות, שייכנו את הדוברים שלהן בקשר עם הזמן הצפוי להן.

גוריות. על-ידי שיטה זו של בניה אין אנו רשאים לחסל, או לראות כמחוסלת, את צורת-הבניה שהיינו רגילים בה, ושמכרחת להימשך. למשל, כשאנגליה עמדה בפני בעיית שיכון אחרי המלחמה, אמרה: יש מספר בתים, שאני מוכרחה לבנות על-פי השיטה של תעשיית-בתים, כשה-גיעה למספר הרצוי, הפסיקה את הבניה בשיטה זו. אולי מותר לי להגיד כאן מלה בקשר לשמועה המתהלכת בארץ, שמכיון שאנגליה הפסיקה את השיטה הזו, סימן שהשיטה נכשלה. לא כך הוא הדבר. אנגליה הפסיקה רק כשהגיעה למספר ידוע שקבעה לעצמה, ואחר כך שוב עברה לבניה אורטודוקסית. אין ספק, שגם אנחנו כך, מה שטוב לשיטה הבניה בשביל שכונות שיכון לעולים ולחיילים משוחררים באזורים שונים בארץ, איננו טוב לא לעיר תל-אביב, לא לעיר חיפה, ולא לעיר ירושלים. פירוש הדבר, שאנו מחו-ריבים לדאוג לבעלי-מקצוע לעבודות-בניה רגילות.

לימוד מקצועות יכלול שני דברים: גם הכשרת בעלי-מקצוע לעבודת בניה כפי שאנו יודעים אותה, וגם לימוד מקצוע לעולים, כדי שיוכלו לגמור את דירותיהם, להוסיף מרפסת, או עוד חדר. אני חושבת, שיהיו עולים רבים מאד המוכנים לעבוד בבניה פשוטה, ביחוד מפני שזה יעזור להם אחרי כך. מאות עולים המתיישבים שטח אחד, שיקבלו הכשרה לבניה — ואפילו לבניה שטוטה — יוכלו לעבוד זמן-מה עבודה משותפת, ועל-ידי זה, ועל-ידי עזרה הדדית לגמור את בתים, אנו חושבים לפתח את ענין לימוד המקצוע בהיקף גדול.

בעיקר על-ידי לימוד המקצוע יש לפתור לפי דעתי, את שאלת חוסר-העבודה בין הפועלות. אמנם בעבודות אלו של בניה יהיה מספר קטן של פועלות שיוכל לעבוד, אך ישנם מקצועות רבים בארץ, שבהם חוסר-ידיים עצום ויש בהם מקום לפועלות. על-ידי פעולה גדולה בהיקף גדול של לימוד מקצוע נוכל לפתור את שאלת חוסר-העבודה במקומות אלה.

את זה נוכל לעשות גם על-ידי ארגון קואופראטיבים של פועלות. בתכניות שהבאתי לפניכם ישנם תשובה חלקית. נחוצים לנו 60 אלף יחידות-דיור לעולים. היה לנו מחסור של 100 אלף יחידות-דיור, ועכשיו, על-ידי המאמ-צים של הממשלה, הסוכנות והחברה המשותפת, אנו מקוים ליצור עוד 30 אלף יחידות-דיור עד סוף השנה. מזה נובע, שזוהי רק תשובה חלקית. אם נוסף לכך נגמור את המו"מ עם החברה האחרת, המוכנה לבנות צורה אחרת של דיור, נוכל להוסיף אולי 15' עד 20 אלף חדר. אך גם זו תהיה רק תשובה חלקית.

נדמה לי בכל זאת, שזה נסיון רציני להזיז את כל הענין של השיכון מנקודת הקפאון; להזיז את כל הענין על-ידי יצירת יחידות-דיור הוגנת לעולה, על-ידי שיתופו בעבודה ועל-ידי אפשרות ללמוד באותו זמן מקצוע. והעיקר, ליצור לו דירה של-קבע, כדי שידע, וכדי שגם אנו נדע זאת, שבהיכנסו לבית שוב לא נצטרך לטפל בו בענין השיכון. בדרך זו אנו רוצים למצוא גם תכנית של תעסוקה לחמשת החודשים הקרובים. מספר ימי-העבודה בודאי לא יספיק אותנו ב-100%, אך גם פה יענה המספר הזה במידה רבה על שאלת חוסר-העבודה ועל הפרובלמות של תעסוקה.